that integral integrative knowledge about this phenomenon can be obtained in the sciences of the information and communication cycle (library science, bibliography). The main factors (social, economic, technological, psychological, ergonomic) affecting the spread of digital reading are summarized.

Reading using mobile devices is noted to be the most popular in China. Trends in the development of the e-book market are considered. The main directions of innovation in the field of hardware devices for reading (e-books), mobile applications providing access to electronic content, digital content platforms (electronic libraries) are analyzed. Innovations relate to providing convenient access to digital content for users and ease of managing its consumption for distributors based on the use of modern information technologies — artificial intelligence, cloud technologies and big data technologies.

It is concluded that the further development of digital reading is a powerful driver of innovation in the PRC book distribution industry, which includes the improvement of hardware devices for accessing digital content, mobile applications and distribution platforms thanks to the capabilities of network technologies.

Keywords: *digital reading; book distribution in the PRC; innovations in the field of book distribution; e-book; mobile applications for reading; e-library; information and communication technologies*

Надійшла до редакції 6 липня 2023 року

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

Проблема розвитку української мови: хронологія лінгвоциду у датах і документах, законодавчі акти незалежної України та потрактовування сучасних медіа

Бережи чистоту своєї Рідної Мови, —
і тим збережеш чистою й Душу Народу твого.
Іван Огієнко. Передмова до українського стилістичного словника, 1924 р.

Хронологія лінгвоциду у датах і документах

XVII століття

1627 — наказ царя Михайла з подання Московського патріарха Філарета спалити в державі всі примірники надрукованого в Україні "Учительного Євангелія" Кирила Ставровецького. Текст грамоти за Собраніе Гос. Грамотъ, III, № 77.

1696 — ухвала польського сейму про запровадження польської мови в судах і установах Правобережної України.

1690 — засудження й анафема Собору РПЦ на "кіевскія новыя книги" П. Могили, К. Ставровецького, С. Полоцького, Л. Барановича, А. Радзивиловського та інших.

XVIII століття

1720 — указ царя Московії Петра I про заборону книгодрукування українською мовою та вилучення українських текстів із церковних книг.

1729 — наказ Петра II переписати з української мови на російську всі державні постанови та розпорядження.

1731 — вимога цариці Анни Іванівни вилучити книги старого українського друку, а "науки вводить на собственном россійском языке". У таємній інструкції правителеві України князю О. Шаховському від 1734 р. наказала всіляко перешкоджати українцям одружуватися з поляками та білорусами, "а побуждать их и искусным образом приводить в свойство с великоросами".

1763 — указ Катерини II про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії.

1769 — заборона Синоду РПЦ друкувати та використовувати український буквар.

1775 — зруйнування Запорізької Січі та закриття українських шкіл при полкових козацьких канцеляріях.

1789 — розпорядження Едукаційної комісії польського сейму про закриття всіх українських шкіл.

XIX століття

1817 — запровадження польської мови в усіх народних школах Західної України.

1832 — реорганізація освіти на Правобережній Україні на загальноімперських засадах із переведенням на російську мову навчання.

1847 — розгром Кирило-Мефодіївського товариства й посилення жорстокого переслідування української мови та культури, заборона найкращих творів Шевченка, Куліша, Костомарова та інших.

1859 — Міністерство віросповідань та наук Австро-Угорщини у Східній Галичині та Буковині здійснило спробу замінити українську кириличну азбуку латинською.

1862 — закриття безоплатних недільних українських шкіл для дорослих у підросійській Україні.

© Мильченко Л., 2023

1863 — Валуєвський циркуляр про заборону надавати цензурний дозвіл на друкування україномовної духовної та популярної освітньої літератури: "Ніякої окремої малоросійської мови не було й бути не може".

1864 — прийняття Статуту про початкову школу, за яким навчання має проводитися лише російською мовою.

1869 — запровадження польської мови як офіційної мови освіти й адміністрації Східної Галичини.

1870 — роз'яснення міністра освіти Росії Д. Толстого про те, що "кінцевою метою освіти всіх інородців незаперечне повинно бути обрусіння".

1876 — Емський указ Олександра II про заборону друкування та ввозу з-за кордону будь-якої україномовної літератури, а також про заборону українських сценічних вистав і друкування українських текстів під нотами, тобто народних пісень. Повний текст Емського указу за журналом "Особого Совещания" вперше оприлюднено у книжці Ф. Савченка "Заборона українства 1876 р.".

1881 — заборона викладання в народних школах і виголошення церковних проповідей українською мовою.

1884 — заборона Олександром III українських театральних вистав у всіх малоросійських губерніях.

1888 — указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах і хрещення українськими іменами.

1892 — заборона перекладати книжки з російської мови на українську.

1895 — заборона Головного управління в справах друку видавати українські книжки для дітей.

XX століття

1908 — чотирма роками пізніше після визнання Російською академією наук української мови мовою (!) сенат оголошує україномовну культурну й освітню діяльність шкідливою для імперії.

1910 — закриття за наказом уряду Столипіна всіх українських культурних товариств, видавництв, заборона читання лекцій українською мовою, заборона створення будь-яких неросійських клубів.

1911 — постанова VII дворянського з'їзду в Москві про виключно російськомовну освіту й неприпустимість вживання інших мов у школах Росії.

1914 — заборона відзначати 100-літній ювілей Т. Шевченка; указ Миколи II про скасування української преси.

1914, 1916 — кампанії русифікації на Західній Україні; заборона українського слова, освіти, церкви.

1922 — проголошення частиною керівництва ЦК РКП(б) і ЦК КП(б)У "теорії" боротьби в Україні двох культур — міської (російської) і селянської (української), в якій перемогти повинна перша.

1924 — закон Польської республіки про обмеження вживання української мови в адміністративних органах, суді, освіті на підвладних полякам українських землях.

1924 — закон Румунського королівства про зобов'язання всіх "румун", котрі "загубили материнську мову", надавати освіту дітям лише в румунських школах.

1925 — остаточне закриття українського "таємного" університету у Львові.

1926 — лист Сталіна "Тов. Кагановичу та іншим членам ПБ ЦК КП(б)У" із санкцією на боротьбу проти "національного ухилу", початок переслідування діячів "українізації".

1933 — телеграма Сталіна про припинення "українізації".

1933 — скасування в Румунії міністерського розпорядження від 31 грудня 1929 р., котрим дозволялися кілька годин української мови на тиждень у школах з більшістю учнів-українців.

1934 — спеціальне розпорядження Міністерства виховання Румунії про звільнення з роботи "за вороже ставлення до держави і румунського народу" всіх українських вчителів, які вимагали повернення до школи української мови.

1938 — постанова РНК СРСР і ЦК ВКП(б) "Про обов'язкове вивчення російської мови в школах національних республік і областей", відповідна постанова РНК УРСР і ЦК КП(б)У.

1947 — операція "Вісла"; розселення частини українців з етнічних українських земель "урозсип" між поляками у Західній Польщі для прискорення їхньої полонізації.

1958 — закріплення у ст. 20 Основ Законодавства СРСР і союзних республік про народну освіту положення про вільний вибір мови навчання; вивчення усіх мов, крім російської, за бажанням батьків учнів.

1960—1980 — масове закриття українських шкіл у Польщі та Румунії.

1970 — наказ про захист дисертацій тільки російською мовою.

1972 — заборона партійними органами відзначати ювілей Музею І. Котляревського в Полтаві.

1973 — заборона відзначати ювілей твору І. Котляревського "Енеїда".

1972 — постанова ЦК КПРС "Про підготовку до 50-річчя створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік", де вперше проголошується створення "нової історичної спільноти — радянського народу", офіційний курс на денаціоналізацію.

1978 — постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР "Про заходи щодо подальшого вдосконалення вивчення і викладення російської мови в союзних республіках" ("Брежнєвський циркуляр").

1983 — постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР "Про додаткові заходи з поліпшення вивчення російської мови в загальноосвітніх школах та інших навчальних закладах союзних республік" ("Андроповський указ"), яким, зокрема, введено виплату 16% надбавки до платні вчителям російської мови й літератури; директива колегії Міносвіти УРСР "Про додаткові заходи по удосконаленню вивчення російської мови в загальноосвітніх школах, педагогічних навчальних закладах, дошкільних і позашкільних установах республіки", спрямована на посилення зросійщення.

1984 — постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР "Про дальше вдосконалення загальної середньої освіти молоді і поліпшення умов роботи загальноосвітньої школи".

1984 — початок в УРСР виплат підвищеної на 15% зарплатні вчителям російської мови порівняно з вчителями мови української.

1984 — наказ Міністерства культури СРСР про переведення діловодства в усіх музеях Радянського Союзу на російську мову.

1989 — постанова ЦК КПРС про "законодавче закріплення російської мови як загальнодержавної".

1990 — прийняття Верховною Радою СРСР Закону про мови народів СРСР, де російській мові надавався статус офіційної.

XXI століття

2012 — Закон "Про засади державної мовної політики" № 5029-VI (неофіційно — закон Колесніченка — Ківалова або "мовний закон") — закон, ухвалений Верховною Радою України 5 червня 2012 р. у першому читанні 234 голосами "за" (за деякими даними, за нього проголосувало лише 172 депутати); 3 липня 2012 р. — у другому читанні 248 депутатськими картками (голосування відбулося з порушенням Конституції України, норм регламенту та процедури розгляду. 31 липня законопроєкт, попри категоричну власну заяву в ефірі каналу "Рада" про непідписання документа, прийнятого в такий спосіб, підписав Голова Верховної Ради В. Литвин, а 8 серпня — Президент України В. Янукович.

Законопроєкт на розгляд внесли народні депутати В. Колесніченко та С. Ківалов 7 лютого 2012 р. Він отримав реєстраційний № 9073.

Закон набув чинності 10 серпня 2012 р.

2014 — регіонали та комуністи намагаються ввести в Україні двомовність, граючи на руку "братській" державі-терористці (https://ck.ridna.ua/2015/06/02/za-400-rokiv-ukrajinska-mova-perezhyla-134-zaborony/).

Циркуляр міністра внутрішніх справ П. А. Валуєва Київському, Московському і Петербурзькому цензурним комітетам від 18 (30 за н. ст.) липня 1863 р.

"Давно вже тривають суперечки у нашій пресі про можливість існування самостійної малоруської літератури. Приводом до цих суперечок служили твори деяких письменників, які відзначалися більш або менш чудовим талантом чи своєю оригінальністю. Останнім часом питання про малоросійську літературу отримало інший характер внаслідок обставин чисто політичних, що не мають ніякого відношення до інтересів власне літературних. Колишні твори малоросійською мовою мали на увазі лише освічені класи південної Росії, нині ж прихильники малоросійської народності звернули свої погляди на масу неосвічених, і ті з них, які прагнуть до здійснення своїх політичних задумів, взялися, під приводом поширення грамотності і освіти, за видання книжок для початкового читання, букварів, граматик, географій і т. п. У числі подібних діячів знаходилося безліч осіб, про злочинні дії яких проводилося слідчу справу в особливій комісії.

У С.-Петербурзі навіть збираються пожертви для видання дешевих книг південноруською говіркою. Багато з цих книг надійшли вже на розгляд в С.-Петербурзький цензурний комітет. Чимале число таких же книг представляється і в Київський цензурний комітет. Цей останній особливо затрудняється пропуском згаданих видань, маючи на увазі такі обставини: навчання в усіх без вилучення училищах проводиться загальноросійською мовою і вживання в училищах малоруської мови ніде не допущено; саме питання про користь і можливості вживання в школах цього наріччя не тільки не вирішене, але навіть порушення цього питання прийнято більшістю малоросіян з обуренням, що часто висловлюється в пресі. Вони досить ґрунтовно доводять, що ніякої особливої малоруської мови не було, немає і бути не може, і що наріччя їх, вживане простолюдом, є та ж російська мова, тільки зіпсована впливом на неї Польщі; що загальноруська мова так само зрозуміла для малоросів, як і для великоросів, і навіть значно зрозуміліша, ніж те наріччя, що складається для них деякими малоросами, і особливо поляками, так звана українська мова. Осіб того гуртка, який посилюється доводити протилежне, більшість самих малоросів докоряє в сепаратистських задумах, ворожих до Росії і згубних для Малоросії.

Явище це тим більш прикре і заслуговує на увагу, що воно збігається з політичними задумами поляків, і чи не їм зобов'язаний своїм походженням, судячи за рукописами, які надходили до цензури, і по тому, що більша частина малоросійських творів дійсно надходить від поляків. Нарешті, і київський генерал-губернатор знаходить небезпечним і шкідливим випуск у світ розглянутого нині духовною цензурою перекладу на малоросійську мову Нового Завіту.

Беручи до уваги, з одного боку, дане тривожне становище суспільства, що збурюється політичними подіями, а з іншого боку, маючи на увазі, що питання про навчання грамотності на місцевих говірках не отримало ще остаточного дозволу в законодавчому порядку, міністр внутрішніх справ визнав за необхідне, надалі до угоди з міністром народної освіти, обер-прокурором Св. Синоду та шефом жандармів щодо друкування книг малоросійською мовою, зробити по цензурному відомству розпорядження, щоб до друку дозволялись тільки такі твори цією мовою, які належать до галузі красного письменства; пропуск же книг малоросійською мовою як духовного змісту, так навчальних і взагалі призначених для початкового читання народу, припинити. Про розпорядження цього було покладено на високість царя імператора погляди і Його Величності вгодно було удостоїти його монаршого схвалення" (http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1863(06)30.Valuev.cirkulyar.php).

Емський указ від 18.05.1876 (повний текст наведено рос. мовою)

Емський указ — розпорядження російського імператора Олександра II від 18(30) травня 1876, підписане в Бад-Емсі й спрямоване на витіснення української мови з культурної сфери (церква, музика, театр, книгодрукування (заборона ввезення на територію імперії книг, надрукованих українською мовою)) і обмеження її лише побутовим вжитком, заборона публічних виступів українською мовою, призвело до тимчасової дезорганізації українського руху в Наддніпрянщині.

"Выводы Особого Совещания для пресечения украинофильской пропаганды после исправления в соответствии с замечаниями, сделанными Александром II 18 мая в г. Эмс.

В видах пресечения опасной, в государственном отношении, деятельности украинофилов, полагалось бы соответственным принять впредь до усмотрения следующие меры:

а) По Министерству внутренних дел.

1. Не допускать ввоза в пределы империи, без особого на то разрешения Главного Управления по делам печати, каких бы то ни было книг, издаваемых за границей на малорусском наречии.

2. Воспретить в империи печатание, на том же наречии, каких бы то ни было оригинальных произведений или переводов, за исключением исторических памятников, но с тем, чтобы и эти последние, если принадлежат к устной народной словесности (каковы песни, сказки, пословицы), издаваемы были без отступления от общерусской орфографии (т. е. не печатались так называемой "кулишовкою").

Примечание I. Мера эта была бы не более как расширением Высочайшего повеления от 3 июля 1863 года, коим разрешено было допускать к печати на малорусском наречии только произведения, принадлежащие к области изящной литературы, пропуски же книг на том же наречии, как духовного содержания, так учебных и вообще назначаемых для первоначального чтения, повелено было приостановить.

Примечание II. Сохраняя силу означенного выше Высочайшего повеления, можно было бы разрешить к печатанию на малорусском наречии, кроме исторических памятников, и произведения изящной словесности, но с тем, чтобы соблюдалась в них общерусская орфография, и чтобы разрешение давалось не иначе как по рассмотрению рукописей Главным Управлением по делам печати.

3. Воспретить равномерно всякие на том же наречии сценические представления, тексты к нотам и публичные чтения (как имеющие в настоящее время характер украинофильских манифестаций).

4. Поддержать издающуюся в Галиции, в направлении, враждебном украинофильскому, газету "Слово", назначив ей хотя бы небольшую, но постоянную субсидию, без которой она не может продолжать существование и должна будет прекратиться (украинофильский орган в Галиции, газета "Правда", враждебная вообще русским интересам, издается при значительном пособии от поляков).

5. Запретить газету "Киевский Телеграф", на том основании, что номинальный ее редактор Снежко-Блоцкий слеп на оба глаза и не может принимать никакого участия в редакции, которой заведуют постоянно и произвольно лица, приглашаемые к тому издательницею Гогоцкою из кружка людей, принадлежащих к самому неблагонамеренному направлению.

б) По Министерству народного просвещения.

6. Усилить надзор со стороны местного учебного начальства, чтобы не допускать в первоначальных училищах преподавания каких бы то ни было предметов на малорусском наречии.

7. Очистить библиотеки всех низших и средних училищ в малороссийских губерниях от книг и книжек, воспрещаемых 2-м параграфом настоящего проекта.

8. Обратить серьезное внимание на личный состав преподавателей в учебных округах Харьковском, Киевском и Одесском, потребовав от попечителей сих округов именного списка преподавателей с отметкою о благонадежности каждого по отношению к украинофильским тенденциям, и отмеченных неблагонадежными или сомнительными перевести в великорусские губернии, заменив уроженцами этих последних.

9. На будущее время выбор лиц на преподавательские места в означенных округах возложить, по отношению к благонадежности сих лиц, на строгую ответственность представляющих о их назначении, с тем, чтобы ответственность, о которой говорится, существовала не только на бумаге, но и на деле.

Примечание I. Существуют два Высочайшие повеления покойного Государя Николая Павловича, не отмененные Верховной Властью, а потому сохраняющие и в настоящее время силу закона, которыми возлагалось на строжайшую ответственность Попечителей Округов и вообще учебного начальства, не терпеть в учебных заведениях лиц с неблагонадежным образом мыслей, не только между преподавателями, но и между учащимися. Полезно было бы напомнить о них.

Примечание II. Признавалось бы полезным принять за общее правило, чтобы в учебные заведения округов Харьковского, Киевского и Одесского назначать преподавателей преимущественно великоруссов, а малоруссов распределить по учебным заведениям С.-Петербургского, Казанского и Оренбургского округов.

10. Закрыть на неопределенный срок Киевский Отдел Императорского Географического Общества (подобно тому, как в 1860-х годах закрыт в этом последнем Политико-экономический Комитет, возникший в среде Статистического Отделения) и допустить затем открытие его вновь, с предоставлением местному Генерал-Губернатору права ходатайствовать о его открытии, но с устранением навсегда тех лиц, которые сколько-нибудь сомнительны в своем чисто-русском направлении.

в) По III Отделению Собственной Его Императорского Величества Канцелярии.

11. Немедленно выслать из края Драгоманова и Чубинского, как неисправимых и положительно опасных в крае агитаторов (https://slowo.pp.ua/istoriia/pid-imperskoiu-vladoiu/269/).

Законодавчі акти незалежної України та потрактовування сучасних медіа

Постанова КМУ від 12 лютого 1991 р. № 41 "Про Державну програму розвитку української мови та інших національних мов в УРСР на період до 2000 року".

(https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/41%D1%80-91-%D0%BF#Text).

Конституція України, ухвалена 28 червня 1996 р.:

"Стаття 10. Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України" (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text).

Постанова КМУ від 8 вересня 1997 р. № 998 "Про затвердження Комплексних заходів щодо всебічного розвитку і функціонування української мови".

(https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-97-%D0%BF#Text).

Постанова від 2 жовтня 2003 р. № 1546 "Про затвердження Державної програми розвитку і функціонування української мови на 2004—2010 роки".

(https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1546-2003-%D0%BF#Text).

Закон України "Про засади державної мовної політики"

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 23, ст. 218)

Правове становище української мови у 2012 р. катастрофічно погіршилося внаслідок ухвалення Верховною Радою України скандального Закону № 5029-VI "Про засади державної мовної політики", так званого закону Ківалова — Колесніченка, який передбачав можливість офіційної двомовності в регіонах, якщо кількість носіїв цих мов становить 10% населення певного регіону, а в окремих випадках й менше ніж 10% (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text).

Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної"

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 21, ст. 81)

Однак КСУ визнав мовний Закон таким, що відповідає Конституції України, а "мовне питання" визначив одним із головних політичних інструментів геополітичної експансії РФ у сучасних умовах, наголосивши, що "загроза українській мові є загрозою національній безпеці України" (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text).

"Радник Зеленського запропонував перейменувати РФ на Московію, а російську на руську", 11 липня 2019 р.

Такий план перейменування "української російської" мови висунув радник Президента В. Зеленського М. Потураєв. За його словами, "українська російська" мова зовсім інша… Ми взагалі маємо її перейменувати. І сказати, що в нас руська мова, а там у Росії — російська". На думку експертів, перелік мов в Україні від Потураєва має такий вигляд: українська державна мова, мови національних меншин, руська мова тобто "українська російська мова", російська мова та закарпатська русинська мова (https://gordonua.com/ukr/news/politics/-radnik-zelenskogo-zaproponuvav-perejmenuvati-rf-v-moskoviju-a-rosijsku-movu-rosijskij-1107404.html).

Печеник В. "Брехня вбиває": Андрій Куликов на ПЕН-конгресі поділився міркуваннями про пропаганду та етику", 22 вересня 2017 р.

Реалістичнішою є ідея надання російській мові в Україні особливого статусу, коли її відстоюють деякі відомі публічні особи. Так, журналіст А. Куликов під час обговорення на 83-му Міжнародному конгресі PEN, який відбувся у Львові 21 вересня 2017 р., заявив: "Ви знаєте, нам давно пора привласнити російську мову. Так!

Сказати, що вона є мовою 10 мільйонів людей, які живуть в Україні. Тому вона наша!". Була висловлена думка про потребу створення Інституту російської мови, порівнявши нашу ситуацію з тим, що є варіанти англійської мови: австралійський, американський, новозеландський (https://dyvys.info/2017/09/22/brehnya-vbyvaye-andrij-kulykov-na-pen-kongresi-podilyvsya-mirkuvannyamy-pro-propagandu-ta-etyku/).

Куриленко О. "Андрій Курков: "Україна повинна зробити російську мову своєю культурною власністю", 10 січня 2018 р.

В інтерв'ю "Діловій столиці" письменник зауважив: щоб обмежити можливості Росії захищати в Україні російську мову, треба визнати "українську російськомовність українською "культурною власністю" й взяти українську російську під свій філологічний контроль". Він запропонував заснувати Інститут російської мови "під дахом Інституту мовознавства імені Олександра Потебні АН України, щоб фіксувати відмінність української російської мови від російської в Росії та працювати над створенням російськомовної України вже як власного явища, за межами Росії" (https://www.dsnews.ua/politics/andrey-kurkov-putinu-ne-vazhno-chto-dumayut-ukrainskie-russkie—02012018220000).

"Слова про винесення мови "за дужки" — загрозливий популізм, — Жадан", 19 квітня 2019 р.

Деякі посадовці наголошували на тому, що мову та культуру слід "винести за дужки". На думку письменника С. Жадана, питання мови та території стосуються ідентичності й стратегічного розвитку країни, а пропозиції винести їх "за дужки" становлять потенційну загрозу (https://konkurent.ua/publication/39745/slova-pro-vinesennya-movi-za-duzhki-zagrozliviy-populizm-zhadan).

"Верховна Рада планує розглянути законопроєкт Бужанського про мовну політику в п'ятницю", 16 липня 2020 р.

Було зареєстровано низку законопроєктів, серед яких законопроєкт № 2362 депутата від "Слуги народу" М. Бужанського, що передбачав зміни в законодавстві щодо мови та освіти. Автор законопроєкту неодноразово критикував нинішній статус української мови. Він пропонував відтермінувати до 2023 р. перехід школярів, які навчаються російською мовою, на українську. Також законопроєкт скасовує норму про те, що принаймні 80% освітнього процесу має відбуватися українською мовою. Проти цього законопроєкту виступило Міністерство освіти і науки, а також Бюджетний комітет ВР та освітянська спільнота (https://www.radiosvoboda.org/a/news-rada-zakonoproiekt-buzhanskoho/30731887.html).

Проєкт ЗаконуУкраїни "Про медіа"

Законопроєкт від 02.07.2020 № 2693 "Про медіа", який не лише значно погіршував, порівняно з попереднім варіантом і з чинним законодавством, механізми захисту української мови, а й практично знищував такий важливий інструмент протидії російській інформаційній агресії, як "Перелік осіб, що створюють загрозу національній безпеці України" (https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69353).

"Кабмін вивчає можливість застосування в Україні досвіду "офіційної багатомовності", — нардеп Княжицький", 10 червня 2022 р.

27 травня 2022 р. Прем'єр-міністр Д. Шмигаль за підсумками Урядової наради доручив вивчити можливість використання в Україні досвіду офіційної багатомовності, для чого у провідні навчальні заклади України був надісланий документ із посилом: "Прошу за участю Національної академії наук проаналізувати міжнародний досвід застосування і правові аспекти офіційної багатомовності та можливості використання в Україні" (https://espreso.tv/kabmin-vivchae-mozhlivist-zastosuvannya-v-ukraini-dosvidu-ofitsiynoi-bagatomovnosti-nardep-knyazhitskiy).

"В неукраїнської України майбутнього немає, — професор Павло Гриценко звернувся до Прем'єр-міністра України (ВІДЕО)", 07 червня 2022 р.

Директор Інституту української мови НАН України П. Гриценко назвав зазначені вище висловлювання вкрай небезпечними посилами, розхитуванням україномовного простору та наголосив, що багатомовність аж ніяк не є способом об'єднання українців, особливо під час війни. Навпаки, вона вносить у країну нечуваний розбрат і заперечує 10 статтю Конституції України. На його думку, "вивчається можливість вбити державну мову через надання офіційного статусу іншим мовам" (https://volianarodu.org.ua/uk/Gromadyanske-suspilstvo/V-neukrajinskoji-Ukrajiny-maybutnogo-nemaye-profesor-Pavlo-Grytsenko-zvernuvsya-do-Premyer-ministra-Ukrajiny-ViDEO).

"В українських школах не вивчатимуть російських і білоруських письменників на зарубіжній літературі", 16.06.2022 р.

Лише на восьмому році війни, у червні 2022 р., коли вже пів року тривала повномасштабна війна і наших людей вбивали лише за те, що вони розмовляють українською мовою, робоча група Міністерства освіти і науки з оновлення змісту навчальних програм для загальноосвітньої школи ухвалила рішення щодо вилучення творів російських і радянських авторів із програми зарубіжної літератури (https://chytomo.com/v-ukrainskykh-shkolakh-ne-vyvchatymut-rosijskykh-i-biloruskykh-pysmennykiv-na-zarubizhnij-literaturi/).

Волошин М. "Шкарлет заявив, що на освіту в Україні очікує велика трансформація", 12 грудня 2022 р.

С. Шкарлет репрезентував програму великої трансформації "Освіта 4.0: український світанок", яка передбачає запровадження двомовного викладання профільних предметів у старших класах з англійською мовою (https://24tv.ua/education/osvita-ukrayini-shkarlet-zayaviv-pro-veliku-transformatsiyu-osviti_n2215926).

Проєкт Закону України "Про застосування англійської мови в Україні"

28 червня 2023 до Верховної Ради був поданий законопроєкт № 9432 "Про застосування англійської мови в Україні". Кабінет Міністрів розпочав роботу над документом, що передбачає встановлення особливого статусу англійської мови в Україні як мови міжнародного спілкування та значне розширення сфери її застосування в нашій державі (https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42201).

Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України від 25 липня 2023 р. № 898

Міністр освіти і науки О. Лісовий запропонував документ під назвою "Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України", де зазначено, що англійська мова повинна стати мовою академічного спілкування. Слід створити координаційний центр для успішного запровадження стратегічної концепції розвитку англійської мови (це вже зазначено у концепції 2014 р.), запровадити різні форми стимулювання, зокрема премії та надбавки, викладачів фахових дисциплін до навчання англійською мовою. Отже, педагоги, які викладатимуть англійською, отримуватимуть більшу платню за україномовних колег (https://mon.gov.ua/ua/npa/metodichni-rekomendaciyi-shodo-zabezpechennya-yakisnogo-vivchennya-vikladannya-ta-vikoristannya-anglijskoyi-movi-u-zakladah-vishoyi-osviti-ukrayini).

"Українська мова під час війни: ключові тенденції розвитку", 20 березня 2023 р.

"Розглянуто основні тренди динаміки мовної ситуації, зумовлені російською збройною агресією проти України.

Висновки

1. У кризових ситуаціях, одним з проявів яких є війна, посилюється роль *мови як чинника національної консолідації, мірила розмежування на "свій-чужий"*. Саме інтегративно-означувальна функція української мови вийшла на передній план у 2022 р. Водночас російська мова, залишаючись для певної частини українців засобом комунікації, фактично перестала бути для них маркером національної належності.

2. Повномасштабне російське вторгнення активізувало *процес українізації*. Українська мова поступово починає домінувати в тих регіонах (Південь та Схід України) і сферах (неформальне спілкування, професійна зайнятість, віртуальний простір), де тривалий час не посідала провідних позицій.

3. Масовий вимушений виїзд українських громадян за кордон істотно пожвавив інтерес іноземців до вивчення української мови — за кілька місяців після російської агресії вона стала однією з популярних європейських мов. Відчутно підвищився *рейтинг української мови* на світовому рівні.

4. Додатковим каталізатором розвитку та зростання престижності української мови є внутрішня міграція. Цій меті також слугує імплементація україноцентричних громадських ініціатив на кшталт тих, які зреалізували низка українських вищих навчальних закладів (ВНЗ).

Серед важливих маркерів національної державності та національної ідентичності, який безпосередньо зачепило повномасштабне російське вторгнення, — *українська мова*. Можна відзначити декілька ключових аспектів, що характеризують сучасну мовну ситуацію:

Розширення україномовної аудиторії…<…>

Зростання популярності української мови та інтересу до її вивчення…<…>

Громадський захист української мови…" (https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinska-mova-pid-chas-viyny-klyuchovi-tendentsiyi-rozvytku).

Матеріал підготувала
Лариса Мильченко,
старша наукова співробітниця
відділу моніторингу засобів масової інформації
Книжкової палати України

Надійшов до редакції 18 серпня 2023 року

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 21783-11683ПР від 31.12.2015.
Формат 60x84 1/8. Ум. друк. арк. 6,05. Тираж 70 пр. Зам. 50.
Журнал надруковано на обладнанні Книжкової палати України
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1954 від 24.09.2004.
До уваги читачів: електронний варіант журналу "Вісник Книжкової палати" ISSN 2076-9555 (онлайн-версія) розміщено на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в розділі "Наукова періодика України":
http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKP/index.html